

Univerzitet Crne Gore
Cetinjska br. 2

Broj : 294
Godina : 2012.
Podgorica, 29. novembar 2012.

Broj primjeraka : 100

Na osnovu člana 19 stav 1 tačka 9, a u vezi sa članom 9 stav 2 Odluke o programima cjeloživotnog učenja br. 1804 od 11.10.2012. godine, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 29.11.2012. godine donio je

PRAVILA ZA PROGRAME CJELOŽIVOTNOG UČENJA NA UNIVERZITETU CRNE GORE

I OPŠTE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim pravilima bliže se uređuje organizacija, finansiranje i izvođenje programa cjeloživotnog učenja (u daljem tekstu programi CŽU), upis, vrednovanje rada, izdavanje isprava i dodjeljivanje sertifikata polaznicima, kao i druga pitanja od značaja za realizaciju visokog obrazovanja kroz programe CŽU na Univerzitetu Crne Gore (u daljem tekstu: Univerzitet).

Član 2

Programi CŽU obuhvataju oblike visokog obrazovanja organizovanog na Univerzitetu i Organizacionim jedinicama (u daljem tekstu: Jedinice) van okvira studijskih programa za koje su akreditovani.

Član 3

Na pitanja koja su identična kod programa CŽU i studijskih programa shodno će se primjenjivati odredbe Pravila studiranja na osnovnim studijama i Pravila studiranja na postdiplomskim studijama na Univerzitetu Crne Gore.

Pojmovi

Član 4

Sertifikat/diploma (Certificate/Diploma)

Službeni dokument za to zaduženog tijela kojim se formalno verifikuju postignuća pojedinca na osnovu standardizovanog postupka procjene. Sertifikat za završeni program CŽU treba da bude prepoznat u skladu sa politikom CŽU.

Cjeloživotno učenje (Lifelong Learning)

Određuje se kao sveukupna aktivnost učenja tokom života sa ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija u vezi lične, građanske, društvene perspektive i/ili perspektive zaposlenja. Obuhvata učenje u svim životnim razdobljima (od rane mladosti do starosti) i u svim oblicima u kojima se ostvaruje (formalno, neformalno i informalno).

Formalno učenje (Formal Learning)

Djelatnost akreditovane ustanove koja se izvodi prema odobrenim programima sa ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija za lične, društvene i profesionalne potrebe. Učenje je tipično u ustanovama za osposobljavanje i obrazovanje, strukturirano (u smislu ciljeva učenja, vremena učenja i podrške učenju) i za koje se izdaje formalna potvrda. Formalno učenje je namjerno sa tačke gledišta onoga koji uči.

Informalno učenje (Informal Learning)

Učenje koje rezultira iz dnevnih aktivnosti vezanih uz posao, porodicu ili slobodno vrijeme. Nije organizovano ili strukturirano u smislu ciljeva, vremena ili podrške učenju. Informalno učenje je u većini slučajeva nenamjerno iz perspektive onog koji uči.

Ishodi učenja (Learning Outcomes)

Rezultati procesa učenja; stečeni repertoari ponašanja, stečena znanja i vještine; razvijene kompetencije u različitim područjima.

Kurikulum (Curriculum)

Skup aktivnosti koje se vezuju uz definisanje obrazovnog programa ili programa osposobljavanja. Odnosi se na sadržaj (materijal koji treba naučiti) i proces učenja (akcije i izvori povezani s učenjem i poučavanjem). Uključuje definisanje obrazovnih ciljeva, sadržaja, metoda (uključujući ocjenjivanje), materijala i organizacije osposobljavanja za realizaciju obrazovanja.

Kvalifikacija (Qualifications)

Kvalifikacija - formalni ishod procesa ocjenjivanja i vrednovanja koja se stiče kada kompetentno tijelo utvrdi da je lice dostiglo ishode učenja prema zadatim standardima.

Tipovi kvalifikacije su:

- kvalifikacija nivoa obrazovanja,
- stručna kvalifikacija,
- druge kvalifikacije.

Nacionalni okvir kvalifikacija-NOK (National Qualifications Framework)

Instrument uspostavljanja kvalifikacija stečenih u određenoj zemlji, odnosno okvir za klasifikovanje kvalifikacija u skladu sa kriterijima za njihovo sticanje kojim se daju osnove za jasnoću, stepene, prohodnost, sticanje i kvalitet kvalifikacija.

Kvalifikacija nivoa obrazovanja (Qualification Level of Education)

Kvalifikacija nivoa obrazovanja, stečena kroz programe formalnog obrazovanja znači dostizanje nivoa obrazovanja (stepena stručne spreme) i omogućava nastavak obrazovanja, ali i uključivanje na tržište rada. **Potvrđuju se diplomom.**

Visoko obrazovanje obezbjeđuje VI, VII i VIII referentni nivo kvalifikacija.

U nivou šest (VI) spadaju:

- kvalifikacije visokog obrazovanja (180 kredita CSPK¹-a);
- stručne kvalifikacije ili dio stručne kvalifikacije sa minimum jednim kreditom CSPK-a

U podnivou jedan (VIII) spadaju:

- kvalifikacije visokog obrazovanja (240,180+60, 300, odnosno 360 kredita
- CSPK-a);
- stručna kvalifikacija ili dio stručne kvalifikacije sa minimum jednim kreditom CSPK-a.

U podnivou dva (VII2) spadaju:

- kvalifikacije visokog obrazovanja (180+120 ili 240+60 kredita CSPK-a);
- stručne kvalifikacije ili dio stručne kvalifikacije sa minimum jednim kreditom CSPK-a.

U nivou osam (VIII) spadaju:

- kvalifikacije visokog obrazovanja (300+180 kredita CSPK-a);
- stručne kvalifikacije ili dio stručne kvalifikacije sa minimum jednim kreditom CSPK-a.

Stručna kvalifikacija (Professional Qualifications)

¹ U Zakonu o nacionalnom okviru kvalifikacija termini **ECTS krediti** su zamijenjeni sa terminima **CSPK krediti** (CRNOGORSKI SISTEM PRENOSA KREDITA).

Stručna kvalifikacija je formalno priznata stručna osposobljenost na određenom nivou zahtjeva baziranih na standardu zanimanja. Stručna kvalifikacija se stiče završetkom dijela javno važećeg obrazovnog programa (modul, kurs), završetkom posebnog programa obrazovanja i nakon provjere znanja za dostizanje potrebnog obima kvalifikacije.

Druge kvalifikacije su kvalifikacije koje se stiču izvan programa stručnih kvalifikacija.

Modul (Modul)

Dio studijskog programa, odnosno programa visokog obrazovanja, sa definisanom strukturom koja obezbjeđuje **ishode učenja** potrebne za sticanje znanja, vještina i kompetencija potrebnih za obavljanje **povezanih zadataka** iz djelatnosti visokog obrazovanja definisanih u nacionalnom okviru kvalifikacija.

Neformalno učenje (Non-formal Learning)

Učenje uklopljeno u planirane opšte ili strukovne aktivnosti koje nisu eksplicitno određene kao učenje (u smislu ciljeva učenja, vremena učenja ili podrške učenju). Obuhvata i neformalno obrazovanje i neformalno osposobljavanje. Neformalno učenje je namjerno sa tačke gledišta onog koji uči. Koristi se za označavanje organizovanih aktivnosti učenja sa ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija, a za koje se ne izdaje javna isprava.

Osnovne vještine (Basic Skills)

Vještine potrebne svakoj osobi za učestvovanje u savremenom društvu, kao što su slušanje, govor, čitanje, pisanje i matematika.

Obrazovanje koje se zasniva na istraživanju (Enquiry-based Education)

Obrazovanje u kojem se svaki skup aktivnosti učenja shvata kao problem koji treba riješiti i zaključiti otkrićem.

Part-time studenti - polaznici programa CŽU (Part-time students)

Studenti (polaznici programa CŽU) koji pristupaju visokom obrazovanju nakon punoljetstva uz radne i druge obaveze, tako da je obim njihovog opterećenja tokom semestra određen obimom programa (modula) koji pohađaju i može biti manji od 30 ECTS kredita. Polaznici koji završe program stiču pravo za izdavanje sertifikata, uz mogućnost akumulacije ECTS kredita za sticanje stepena visokog obrazovanja.

Politika cjeloživotnog učenja (Lifelong Learning Policy)

Pristup po kojem je cjeloživotno učenje predmet posebne javne politike. Ta je politika šira od obrazovne (uključuje elemente socijalne, privredne i kulturne politike) i shvata se kao ciklus koji se sastoji od definisanja problema, utvrđivanja alternativnih odgovora, vrednovanja opcija, odlučivanja, implementacije i vrednovanja rezultata, a čije stvaranje je određeno sa tri elementa: vlast (specifično određena u procesima globalizacije i integracije), ekspertiza (ekspertska tijela koja utvrđuju probleme i predlažu rješenja) i poredak (zajedničko razumijevanje načina na koji će različiti učesnici participirati u pojedinim aktivnostima). Posljednjih godina politike cjeloživotnog učenja dobijaju sve važnije mjesto u javnim politikama, tako su u Evropskoj uniji prepoznate kao jedan od ključnih instrumenata za ostvarenje njenih ciljeva, kao što su strateški ciljevi određeni Lisabonskom deklaracijom.

Priznavanje vještina i kompetencija (Recognition of Competences)

1. Formalno priznavanje vještina i kompetencija, čime se potvrđuje njihov službeni status. Potvrda može biti u obliku svjedočanstva, uvjerenja, kredita, priznavanja stečenih kompetencija.
2. Socijalno priznavanje odnosi se na uvažavanje vrijednosti vještina i kompetencija, koje su priznali socijalni i privredni partneri.

Studijski program (Study Program)

Osnovna jedinica za klasifikaciju visokog obrazovanja sa definisanom strukturom koja pojedincu obezbjeđuje **ishode učenja** potrebne za sticanje stepena, odnosno znanja, vještina i kompetencija u području rada iz nivoa visokog obrazovanja definisanih u nacionalnom okviru kvalifikacija.

Vještine (Skills)

Vježbom, odnosno učenjem stečena spretnost koju karakteriše naučen niz sistematično organizovanih operacija ili radnji koje pojedinac umije dovoljno dobro i dovoljno brzo da izvede sa ciljem ostvarenja nekog zadatka. U kontekstu Evropskog okvira kvalifikacija vještine su određene kao spretnost da se primijeni znanje i upotrijebi propisan način rada za obavljanje zadataka i rješavanje problema. Mogu biti kognitivne (uključujući upotrebu logičkog, intuitivnog i kreativnog mišljenja) ili praktične (uključujući manualnu spretnost i korišćenje metoda, materijala, alata i instrumenata).

Zapošljivost (Employability)

Spretnost i prilagodljivost koju osoba iskaže u pronalaženju i zadržavanju posla kao i održavanju profesionalnih vještina. Zapošljivost ne zavisi samo od odgovarajućeg znanja i vještina osobe, nego i od podsticaja i prilika koje se nude osobi koja traži zaposlenje. Podsticanje zapošljivosti uključuje omogućavanje nezaposlenima da steknu vještine i znanja koja se traže na tržištu rada.

II ORGANIZACIJA PROGRAMA CŽU

Referentni nivo i sadržaj

Član 5

Univerzitet, odnosno jedinice organizuju programe CŽU koji su akreditovani za djelatnost visokog obrazovanja, a koji pripadaju VI i VII referentnom nivou Nacionalnog okvora kvalifikacija (u daljem tekstu NOK).

Program CŽU sadrži jedan ili više modula iz oblasti stručnih, umjetničkih i naučnih dostignuća visokog obrazovanja.

Obim i trajanje

Član 6

Obim programa CŽU određen je brojem i obimom modula iz kojih se program sastoji, a koji pojedinac treba da savlada za potrebnu kvalifikaciju.

Programi i moduli CŽU organizuju se po semestima i studijskim godinama, shodno organizaciji za studijske programe i po ovim pravilima.

Najveći obim programa može iznositi 60 ECTS kredita, a najduže vrijeme za završetak može biti dvije studijske godine.

Nastava se realizuje po modelu *part-time* i usklađuje sa potrebama i mogućnostima polaznika programa.

Član 7

Student koji je položio sve ispite predviđene programom CŽU i ispunio ostale obaveze propisane Statutom Univerziteta i ovim pravilima stiče sertifikat o završenom programu CŽU.

Povezivanje programa sa stepenima visokog obrazovanja

Član 8

Za programe CŽU čiji obim je vrednovan brojem ECTS kredita može se primijeniti postupak *akumulacije ECTS kredita*, izvršiti povezivanje sa obimom potrebnim za sticanje stepena i izdavanje diplome.

Priznavanje stepena i izdavanje diplome vrši se kada su ispunjeni svi opšti i posebni uslovi definisani Zakonom o visokom obrazovanju, Statutom Univerziteta Crne Gore, pravilima studiranja za sticanje stepena i izdavanje diplome studijskih programa koji su akreditovani.

Struktura programa i podaci o modulu

Član 9

Pogram CŽU sadrži opšte i posebne uslove koje polaznik mora da zadovolji za sticanje znanja, vještina i kompetencija i izdavanja sertifikata o završenom programu CŽU, i to:

1. Pripadnost (osnovne, postdiplomske studije), referentni nivo (VI, VII nivo NOK-a) i oblast (stručna, umjetnička, naučna oblast djelatnosti visokog obrazovanja);
2. Relevantnost za tržište rada (završena potrebna istraživanja na osnovu kojih se relevantnost može dokumentovati) ili edukaciju i razvoj pojedinca;
3. Nazive modula, njihovu pripadnost (obavezni, izborni,

- slobodni) raspored modula po semestrima (studijskim godinama), broj ECTS kredita za module i ukupno za program;
4. Broj časova nastave (nedjeljno i ukupno) i metode izvođenja (frontalno, diferencirano, e-learning, distance-learning) za svaku cjelinu programa CŽU;
  5. Ishode učenja za program CŽU;
  6. Obavezne uslove za praćenje nastave i polaganje ispita;
  7. Vrstu isprave koja se izdaje nakon završetka programa.

Podaci o modulu/kursu programa CŽU sadrže:

1. Naziv sa odgovarajućim oznakama potrebnim za identifikaciju;
2. Pripadnost (vrsta studija, referentni nivo, oblast);
3. Termine za organizovanje i dužinu trajanja (semestri, frekvencija);
4. Pregled nastavnih jedinica (prikazan da sadržaj bude razumljiv za polaznike i druge potencijalne partnere);
5. Obim izražen brojem ECTS kredita i strukturu opterećenja polaznika (ECTS kredite predviđene u skladu sa opštim postavkama za ECTS kredite uz naznaku broja kredita za bitne aktivnosti) ili obim izražen brojem sati (dana) trajanja za slobodne module/kurseve čiji obim nije izražen brojem ECTS kredita;
6. Procjenu nivoa potrebnih prethodnih znanja (referentni nivo polaznika, prethodno završena oblast studija, moduli i/ili kursevi koje treba prethodno položiti za pripremu);
7. Postavljene ciljeve modula/kursa;
8. Ishode učenje;
9. Ime(na) nastavnika i saradnika;
10. Metod nastave i savladavanja gradiva (predavanja, konsultacije, vježbe, laboratorijske vježbe, seminari, terenski rad i sl.), sa brojem nedjeljnih časova i ukupnim brojem nedjelja trajanja određene aktivnosti;
11. Jezik na kojem se izvodi nastava;
12. Pregled potrebne literature (osnovne, dopunske);
13. Provjeru znanja, polaganje i trajanje ispita, oblici provjere znanja tokom nastave, njihova učestalost i vrednovanje praktičnog rada i drugih oblika individualnog rada (domaći zadaci, seminarski radovi, projekti i drugo), način i termini polaganja završnog ispita;
14. Posebne naznake za broj polaznika, organizaciju grupa, potrebne dodatne materijale;
15. Planiranu školarinu i način plaćanja.

Forma za strukturu programa i podatke o modulu biće pripremljene kao prilog ovih pravila.

III TIJELA I NADLEŽNI ORGANI ZA PROGRAME CŽU

Član 10

Programi CŽU su posebno organizovana djelatnost na Univerzitetu. Organizacija i upravljanje je u nadležnosti *Komisije za programe CŽU, rektora, Senata i Upravnog odbora Univerziteta.*

Na jedinicama realizacija programa CŽU je u nadležnosti *koordinatora za program CŽU, prodekana (za nastavu, razvoj i/ili saradnju sa privredom), dekana i vijeća.*

Za multidisciplinarne programe aktivnosti CŽU priprema i prati tijelo sastavljeno od članova sa angažovanih jedinica.

Sastav i nadležnosti tijela definisani su u Odluci o programima CŽU².

IV USVAJANJE PROGRAMA CŽU

Pokretanje inicijativa

Član 11

Inicijativu za organizaciju programa CŽU mogu pokrenuti svi učesnici i zainteresovani subjekti u programu visokog obrazovanja (nastavnici, saradnici, studenti, administrativno osoblje, predstavnici državnih organa, društvenih organizacija, firmi i njihovih asocijacija, organizovanih grupa građana).

Inicijativa za organizaciju programa CŽU pokreće se njenim dostavljanjem Komisiji za CŽU. Inicijativa se dostavlja u formi koja sadrži elemente definisane u *strukturi programa CŽU.*

Inicijative organizacionih jedinica Univerziteta dostavljaju se kao predlog vijeća jedinica. Za multidisciplinarne programe inicijativa se podnosi kao usaglašen predlog vijeća jedinica koje planiraju da realizuju program.

Inicijative studenata podnosi grupa od najmanje 30 studenata Univerziteta.

Inicijative od strane organa, organizacija, privrednih društava i asocijacija dostavlja ovlašćeno lice.

Inicijativa grupe građana podnosi se kao potpisan predlog grupe od najmanje 30 učesnika.

Razmatranje inicijativa

Član 12

Inicijative razmatra Komisija za CŽU. Nakon ocjene da inicijativa ima potrebne elemente za program CŽU Komisija je postavlja na sajt CŽU Univerziteta sa pozivom da se u predviđenom vremenskom periodu (do 2 mjeseca) dostavljaju sugestije u vezi inicijative i identifikuju potencijalni polaznici. Ujedno, Komisija određuje dodatne aktivnosti i zaduženja, koje su neophodne da bi se postupak mogao uspješno nastaviti.

Nakon isteka predviđenog roka za sugestije i završetka dopunskih aktivnosti, Komisija razmatra i donosi konačan stav u vezi daljeg postupka. To može da bude izmjena pojedinih elemenata, dopuna, odbijanje ili prihvatanje inicijative.

U slučaju izmjene i dopune određuju se dalji postupak i termini.

Inicijativa se odbija ukoliko nijesu ispunjeni bitni uslovi da se program uspješno realizuje (nedostaje potreban broj polaznika, ne mogu se otkloniti prikupljene primjedbe, ne postoje uslovi za organizaciju nastave).

Osim inicijativa, svi zainteresovani subjekti i pojedinci mogu Komisiji dostavljati sugestije za CŽU programe. Komisija razmatra takve sugestije, ocjenjuje i dostavlja potencijalno zainteresovanim subjektima radi dopunske ocjene njihove opravdanosti. Ujedno obavještava podnosioca o daljem postupku za pripremu inicijative.

Prihvatanje inicijativa

Član 13

Komisija prihvata inicijativu za program CŽU kada su ispunjeni svi uslovi za uspješnu organizaciju programa i definisani svi elementi u formi određenoj za njenu pripremu. Odluku o prihvatanju, Komisija dostavlja predlagачu za nastavak postupka. U odluci se ujedno definiše i postupak predviđen za akreditaciju, u skladu sa pravilima za akreditaciju programa CŽU.

Priprema i usvajanje predloga

Član 14

Prihvaćena inicijativa programa CŽU se kompletira u formi predloga CŽU koji će se razmatrati na organima jedinica, Univerziteta i Savjeta za visoko obrazovanje. Forma za pripremu je usaglašena sa pravilima za akreditaciju programa CŽU.

Predlog CŽU usvojen od strane podnosioca predloga razmatra Komisija za CŽU radi provjere usaglašenosti sadržaja sa formom za pripremu predloga CŽU i dostavlja Senatu Univerziteta na usvajanja.

Predlog programa CŽU od strane Senata Univerziteta usvaja Upravni odbor Univerziteta.

Akreditacija programa

Član 15

Programi CŽU koje je usvojio Upravni odbor Univerziteta dostavljaju se Savjetu za visoko obrazovanje radi akreditacije.

Akreditacija je potrebna za sve programe CŽU. Izuzetno, ako je program dio postojećih akreditovanih studijskih programa, akreditacija nije potrebna. Priprema dokumentacije i postupak usvajanja na Univerzitetu za takav program je identična kao kod

² Odluka o programima cjeloživotnog učenja na Univerzitetu Crne Gore, br. 08-1804, 11. oktobar 2012.

programa CŽU za koje je potrebna akreditacija. Dokumentacija za program i odluke nadležnih organa o završenom postupku usvajanja dostavljaju se Savjetu za visoko obrazovanje kao informacija o organizovanju programa CŽU.

Rokovi za usvajanje programa

Član 16

U postupku usvajanja programa CŽU poštuju se sljedeći rokovi:

- ✓ Provjera sugestija i formiranje stava o daljem postupku završava se za vrijeme koje nije duže od 2 mjeseca,
- ✓ Postupak razmatranja i priprema stava u vezi inicijativa za programe CŽU završava se za vrijeme koje nije duže od 2 mjeseca,
- ✓ Postupak usvajanja predloga i dostavljanja Savjetu za akreditaciju završava se za vrijeme koje nije duže od 2 mjeseca,
- ✓ Za akreditaciju programa treba planirati vrijeme koje nije duže od 4 mjeseca,
- ✓ Licenciranje za realizaciju programa treba planirati da se završi za vrijeme koje nije duže od mjesec dana.

Ukupno vrijeme od podnošenja inicijative do kompletiranja uslova za početak rada programa ne treba da bude duže od 9 mjeseci.

Komisija, Nadzorni odbor i kancelarija za CŽU³ priprema sva neophodna dokumenta i pružiti potrebnu pomoć u postupku priprema za realizaciju programa CŽU.

V FINANSIRANJE PROGRAMA CŽU

Troškovi za realizaciju programa

Član 17

Svi programi CŽU su samofinansirajući i realizuju se prema jasno definisanim uslovima finansiranja. Obezbjedjeni uslovi finansiranja preduslov su za početak njihovog rada.

Računovodstvena evidencija za programe vodi se na posebnom kontu.

Aktivnosti za realizaciju programa CŽU finansiraće se iz sredstava koja se obezbjeđuju od:

- ✓ naknada (školarina) učesnika programa,
- ✓ sponzorstva i donacija,
- ✓ projekata Univerziteta koji se odnose/koordiniraju u oblasti programa CŽU,
- ✓ ostalih prihoda koji budu ostvareni.

Naknada koju plaćaju polaznici

Član 18

Svi polaznici programa CŽU plaćaju predviđeni iznos naknade. Iznos naknade naveden je u uslovima konkursa i u ugovoru o programu CŽU, koji potpisuju Univerzitet/odnosno organizaciona jedinica, polaznici programa i učesnici u njegovom finansiranju.

Određivanje iznosa naknade vršice se na tržišnoj osnovi uzimajući u obzir:

- ✓ obim programa
  - izražen brojem ECTS kredita (po metodologiji koja je usvojena za studijske programe),
  - planirani broj časova za programe koji nijesu kreditno vrednovani (broj časova nastave određuje se shodno kreditno vrednovanim programima),
- ✓ pripadnost programa oblastima studija,
- ✓ dopunskih troškova za realizaciju programa (troškova obavljanja praktičnog rada, troškova organizacije studijskih posjeta, troškova nabavke neophodnih materijala koji su potrebni za uspješnu realizaciju programa, ostalih eventualnih troškova ukoliko ih je neophodno uključiti).

Naknadu polaznici plaćaju prije početka programa i uslov je za potpisivanje ugovora o programu CŽU.

Naknade mogu da se uplaćuju pojedinačno od strane polaznika CŽU ili grupno. U slučaju grupnog plaćanja mogu se uvesti dodatne olakšice na iznos i uslove plaćanja. Odluku donosi nadležni organ Univerziteta ili Jedinice na predlog Komisije za CŽU.

Prihodi od projekata i ostali prihodi realizuju se prema uslovima planiranim finansijskim planom, u skladu sa postupkom koji se primjenjuje za ostale projekte Univerziteta.

Finansiranje troškova za realizaciju programa i usvajanja finansijskih izvještaja

Član 19

Ukupna sredstva prikupljena za realizaciju programa raspoređivaće se za finansiranje sljedećih troškova:

- ✓ Naknadu učesnicima u realizaciji nastave (nastavnici, saradnici, laboranti, demonstratori...), koja će se obračunavati prema broju časova koji realizuju u programu CŽU, a u skladu sa koeficijentima definisanim u Kolektivnom ugovoru za Univerzitet;
- ✓ Sredstava za razvoj fakulteta i participaciju troškova za Univerzitet, koji će obračunavati prema postojećim pravilima za raspodjelu sredstava od školarina.

Sredstva na nivou Univerziteta koristiće se za troškove pripreme programa (učesće u istraživanju tržišta rada, prikupljanje i dogovaranje predloga, oglašavanje, informacionu podršku, putne troškove, troškove prezentacije, ostale specificirane troškove koji su potrebni za realizaciju programa od strane Univerziteta).

Kalkulacija troškova za finansiranje programa dio je dokumentacije za pripremu programa.

Izveštaj o finansiranju programa sastavni je dio izvještaja o realizaciji programa. Podnosi se i usvaja po proceduri za usvajanje ostalih finansijskih izvještaja na Univerzitetu.

VI UPIS NA PROGRAME CŽU

Konkurs

Član 20

Upis na programe CŽU vrši se na osnovu javno sprovedenog konkursa za upis polaznika. Konkurs raspisuje Univerzitet ili organizaciona jedinica uz saglasnost Univerziteta. Odluku o raspisivanju konkursa donosi Upravni odbor na predlog Senata Univerziteta.

Konkurs može da bude raspisan samo za programe CŽU koji su akreditovani u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju.

Broj kandidata se određuje na osnovu odluke o akreditaciji i licence programa CŽU.

Termini za raspisivanje konkursa

Član 21

Univerzitet, odnosno organizaciona jedinica uz saglasnost Univerziteta, raspisuje konkurs za akreditovane programe CŽU, po pravilu, dva puta godišnje: u junu za programe koji počinju u zimskom semestru i u decembru za programe koji počinju u ljetnjem semestru. Alternativno, ukoliko je u fazi pripreme programa utvrđeno da se grupe mogu organizovati u oba semestra, konkurs može da se raspiše u jednom terminu za programe koji se realizuje u oba semestra.

Konkurs se raspisuje u dnevnim novinama i objavljuje na sajtu Univerziteta za program CŽU.

Rok za podnošenje prijave na konkurs je najduže 45 dana. Rezultati konkursa za upis objavljuju se najkasnije 30 dana prije početka nastave.

Pravo na upis

Član 22

Pravo na upis određuje se za svaki program pojedinačno, poštujući pravila horizontalne i vertikalne prohodnosti. Horizontalna prohodnost odnosi se na pravo za upis kandidata u isti referentni nivo kvalifikacija u NOK-u (prethodno obrazovanje kandidata treba da bude u istom nivou kvalifikacija u NOK-u kojem pripada i planirani program CŽU). Dopunski uslov za upis može da

³ *Tijela nadležna za programe CŽU prema Odluci br. 08-1804, 11. oktobar 2012. (referenca²)*

se odnosi na oblast programa završenog prethodnog obrazovanja. Po pravilu, ovaj uslov se odnosi na usklađivanje završenih studijskih programa i radnih mjesta (zanimanja) na tržištu rada, kao i prakse koja se primjenjuje za upis na isti ili sličan program na drugim univerzitetima koji realizuju CŽU programe.

Dozvoljena vertikalna prohodnost je u prvi naredni nivo kvalifikacija (NOK-a) u odnosu na prethodno završeno školovanje (stečeni stepen). Dopunski uslovi za ovakav upis je završena odgovarajuća oblast prethodnog obrazovanja kod nastavka školovanja (prohodnost škole, oblast studija usaglašena sa prohodnošću kod upisa na studijske programe osnovnih, specijalističkih i magistarskih studija).

Pravo upisa na program može se istovremeno omogućiti kandidatima koji ispunjavaju i horizontalnu i vertikalnu prohodnost ukoliko je program CŽU takav da ga uspješno mogu savladati kandidati obje grupe.

Izuzetno, horizontalna i vertikalna prohodnost mogu da budu bez dopunskih uslova ukoliko se program CŽU organizuje za slobodne module (slobodni modul treba da zadovoljava takav kriterijum prema uputstvu za formiranje i sistematizaciju modula).

Rangiranje i izbor kandidata

Član 23

Rangiranje kandidata vrši se ukoliko se prijavi veći broj kandidata, koji zadovoljavaju uslove za upis, od broja oglašenog u konkursu. Za rangiranje se primjenjuje:

- ✓ Uspjeh u prethodnom školovanju,
- ✓ Potreba za obrazovanjem koje se stiče programom CŽU.

Bodovanje za upis sa vertikalnom prohodnošću vrši se na sljedeći način:

- ✓ Prosječna ocjena za školovanje u IV i V-om nivou kvalifikacija pomnoži se sa brojem 10,
- ✓ Srednji indeks uspjeha za VI i VII referentni nivo pomnoži se brojem 5.

Bodovanje za upis sa horizontalnom prohodnošću se vrši tako što se srednji indeks uspjeha završenog stepena pomnoži sa brojem 5.

Potreba za usavršavanjem, koja se dokazuje dokumentom da je oblast potrebna za uspješno obavljanje poslova, vrednuje se sa 50 bodova.

Rangiranje kandidata vrši komisija za upis na programe CŽU.

Komisiju na organizacionoj jedinici imenuje dekan. Komisija se sastoji od tri člana. Rukovodilac komisije je rukovodilac programa CŽU na jedinici. Članovi su jedan nastavnik iz oblasti na koju se odnosi program CŽU i sekretar jedinice.

Na Univerzitetu komisiju imenuje rektor. Rukovodilac je predsjednik ili potpredsjednik komisije za CŽU. Članovi su jedan nastavnik član Komisije za CŽU i administrativno lice zaduženo za program CŽU.

Rezultati rangiranja i izbora kandidata objavljuju se na sajtu Univerziteta/jedinice i na oglasnoj tabli jedinice u roku od 7 dana od termina završetka konkursa.

Potpisivanje ugovora

Kandidati koji su stekli pravo na upis potpisuju ugovor kod upisa na program CŽU. Forma ugovora za programe CŽU usaglašena je sa postojećim Ugovorom o studiranju.

VII ORGANIZACIJA NASTAVE I ZAVRŠNOG ISPITA

Organizacija nastave

Član 24

Univerzitet, odnosno fakultet i akademija izvode programe CŽU iz stručnih, naučnih i umjetničkih oblasti za koje su akreditovani.

Programi se organizuju kao moduli. Obim modula se izražava brojem ECTS kredita. Broj kredita za modul određuje se prema broju časova nastave (teorijske i praktične, vježbi, seminara i slično), vremenu rada polaznika na samostalnim zadacima (domaći zadaci, eseji, seminarski radovi i slično) i vremenu za učenje kod pripreme za provjeru znanja i ocjenjivanje (testovi, završni ispit). Odnos između vremena predviđenog za kontakt nastavu i ukupnog vremena za uspješan završetak programa određuje se na osnovu iskustva za tip modula iz oblasti kojoj modul pripada. U slučaju da takvi podaci ne postoje na Univerzitetu Crne Gore primjenjivaće se iskustva drugih univerziteta.

Izuzetno, ukoliko se programi CŽU organizuju kao *slobodni moduli*, obim se ne prikazuje brojem ECTS kredita već vremenom njegovog trajanja (ukupni broj sati i broj dana planiranih da se program završi)

Organizacija nastave za sve module CŽU vrši se po principu *part-time*.

Planiranje termina za nastavu

Član 25

Za realizaciju modula CŽU zahtijeva se organizacija nastave i provjere znanja u toku jednog semestra.

Kontakt nastava se planira i organizuje u zavisnosti od obima modula i može trajati najduže 12 radnih nedjelja. Broj nedjelja kontakt nastave određuje se, po pravilu, tako što se broj ECTS kredita podijeli sa dva. Izuzetno, za slobodne module namijenjene edukaciji i ličnom razvoju kontakt nastava može de se organizuje u skladu sa ustaljenom praksom za organizaciju takve nastave na drugim univerzitetima.

U toku jedne nedjelje nastava može biti organizovana u skadu sa potrebama uključujući i dane vikenda. Broj časova kontakt nastave u jednom terminu ne može biti veći od 3.

Tokom kompletnog vremena obavezno je predvidjeti i organizovati termine za konsultacije, posebno u danima kada se organizuje nastava.

Nastava u zimskom semestru počinje u prvoj nedjelji oktobra mjeseca, a završava se u zadnjoj nedjelji decembra mjeseca, ukoliko je planirano najduže trajanje nastave od 12 radnih nedjelja. Za programe koji traju kraće, nastava se može planirati u periodu od prve nedjelje oktobra do zadnje nedjelje decembra. Termini se planiraju u dogovoru koordinatora/ rukovodioca programa CŽU i polaznika.

U ljetnjem semestru nastava počinje u prvoj nedjelji marta, a završava se u zadnjoj nedjelji maja. Shodno se primjenjuju ostale preporuke navedene za zimski semestar.

Nastava može da se organizuje klasično, kao e-learning i distance learning. Organizacija nastave na jednom programu može se kombinovati. Svi podaci o organizaciji nastave prikazuju se u specifikaciji modula u fazi pripreme inicijative za program CŽU. Za odluku o prihvatanju programa na Univerzitetu, akreditaciju i licencu potrebno je da planirani uslovi budu u potpunosti obezbijeđeni.

Provjera znanja i završni ispit

Član 26

Provjera rada i znanja polaznika vrši se tokom nastave i na završnom ispitu. Tokom nastave provjera se vrši testom i domaćim zadacima. Organizuje se jedan test i dva domaća zadatka i to adekvatno raspoređeni tokom termina organizacije nastave.

Test i domaći zadaci odnose se na ishode učenja za koje je adekvatna takva provjera. Test i domaći zadaci obuhvataju 20% definisanih ishoda učenja (zaokruženo na cijeli broj).

Uspješan završetak testa i domaćih zadataka omogućava da polaznici steknu poene za ishod učenja na koji se odnose. Dobijeni broj poena u ukupnom broju poena ne može biti manji od procentualnog učešća ishoda u ukupnom broju ishoda potrebnih za završetak programa (20%).

Završni ispit predstavlja završnu provjeru savladanih ishoda učenja za modul, koji nijesu provjereni tokom nastave. Organizuje se u dva termina i to u trećoj i šestoj nedjelji nakon završetka nastave. Može biti organizovan kao pismeni, usmeni ili kombinovano. Jedan ishod može se provjeravati samo pismeno ili usmeno. U ukupnom broju poena završni ispit iznosi 80%. Provjera ishoda definiše se u programu modula i sastavni je dio specifikacije modula. Polaznici za polaganje mogu koristiti oba planirana termina. Ako se ispit polaže u oba termina priznaće se uspjeh postignut u drugom terminu.

Ukupan broj osvojenih poena potreban za završetak programa definiše se u specifikaciji modula i treba da bude veći od 50% maksimalnog broja poena za modul. Posebno se može naglasiti koji ishodi u ukupnom broju poena predstavljaju uslov za završetak programa.

Na ocjene i ostale elemente u vezi ocjenjivanja shodno se primjenjuju odredbe pravila studiranja - *vrednovanje rada studenata*.

VIII OBEZBJEĐENJE KVALITETA I ZAVRŠETAK PROGRAMA

Samovrednovanje i obezbjeđenje kvaliteta

Član 27

Na svim programima CŽU sprovodi se postupak samovrednovanja nastave i uslova rada. Samovrednovanje obavezno sadrži:

- ✓ Povratne informacije od polaznika program CŽU (organizuju se po jednoj od metoda definisanih u Implementaciji sistema kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore-1 dio) koje sprovode svi nastavnici koji su uključeni u realizaciju nastave na modulu i to u završnom terminu nastave;
- ✓ Kritičnu ocjenu rada i ostvarenih rezultata od strane svih nastavnika (nakon završetka programa) sa predlogom mjera poboljšanja za naredne cikluse nastave za module (koristiti uputstva za analizu i predlog mjera poboljšanja prema Implementaciji sistema kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore-1 dio).

Verifikacija rezultata programa

Član 28

Za programe CŽU pripremaju se i usvajaju izvještaji o rezultatima po istoj metodologiji kao kod studijskih programa. Sastavni dio izvještaja je pregled samovrednovanja i ocjene kvaliteta.

Završetak programa/modula

Član 29

Polaznici završavaju program CŽU/modul ukoliko su na završnom ispitu osvojili broj poena potreban za prelaznu ocjenu prema definisanoj skali ocjenjivanja.

Polaznici koji nijesu dobili pozitivnu ocjenu nakon završetka drugog termina za završni ispit nijesu završili program CŽU/modul i mogu se ponovo prijaviti za upis na program CŽU. Njihov status kod ponovnog upisa se ne razlikuje od statusa ostalih zainteresovanih kandidata za program CŽU.

IX PRAVA POLAZNIKA CŽU, EVIDENCIJA I ISPRAVE

Prava polaznika

Član 30

Prava polaznika CŽU definisana su ugovorom o programu CŽU, shodno pravima studenta definisanim u Statutu Univerziteta i ugovoru o studiranju.

Sve molbe i zahtjevi polaznika tokom trajanja programa, dostavljaju se u pismenom obliku nadležnoj službi univerzitetske jedinice. U njihovom rješavanju primjenjivaće se odredbe Ugovora o programu CŽU i Statuta Univerziteta.

Evidencija za program

Član 31

Univerzitet/Jedinica vodi evidenciju za programe CŽU, i to:

- kandidata prijavljenih za upis,
- upisanih polaznika,

- potpisanih ugovora za polaznike,
- finansija,
- rezultata praćenja uspjeha tokom nastave i na završetku programa;
- izdatih isprava za polaznike programa,
- izdatih isprava o završetku programa,
- drugih podataka koje odredi Senat i Upravni odbor Univerziteta.

Evidencija se vodi po jedinstvenom metodološkom principu, u skladu sa jedinstvenim informacionim sistemom za elektronsko vođenje evidencije (unošenjem podataka, obrasce, kartoteke, podatke za automatsku obradu podataka i sl.). Evidencija se vodi uz puno uvažavanje privatnosti i može se objavljivati samo u svrhe propisane zakonom ili Statutom.

Odgovornost za tačnost podatka za programe CŽU u evidenciji utvrđuje se na osnovu unutrašnje organizacije i sistematizacije radnih mjesta na Univerzitetu.

Isprave za polaznike programa

Član 32

Na zahtjev, polazniku programa CŽU izdaje se potvrda kojom se potvrđuju status i njegova prava u toku trajanja programe.

Isprave o završetku programa

Član 33

Polaznicima koji su uspješno završili program CŽU izdaje se sertifikat o završenom programu CŽU kojim se potvrđuje status u postignutim ishodima učenja u skladu sa sadržajem obuhvaćenim u programu CŽU.

X PRIZNAVANJE PRETHODNOG UČENJA

Član 34

Polaznicima programa CŽU može biti priznato prethodno učenje. Prethodno učenje odnosi se na neformalno i informalno stečeno znanje, vještine i kompetencije.

Postupak priznavanja vrši se na osnovu zahtjeva koji podnosi polaznik programa CŽU. Zahtjev sadrži iskaz pripremljen na formi za specifikaciju modula. Iskaz se odnosi na:

- ✓ pregled ishoda koje je polaznik stekao i kratko obrazloženje kako je to postigao,
- ✓ pregled literature koju je koristio,
- ✓ pregled praktičnog iskustva i poslova na kojima je stekao to iskustvo,
- ✓ ostalih elemenata u specifikaciji modula koji ukazuju na mogućnost sticanja planiranih ishoda.

Zahtjev polaznika razmatra komisija Jedinice koju čine koordinator programa CŽU, najmanje jedan nastavnik koji izvodi nastavu na modulu i sekretar jedinice. Komisija predlaže vijeću Jedinice prihvatanje ili odbijanje inicijative za priznavanje.

Komisija odbija zahtjev kada ocijeni da navodi u zahtjevu nijesu realni.

U slučaju da komisija i vijeće prihvate zahtjev, priznaće se broj poena planiran da polaznici osvoje tokom nastave i organizovaće se samo provjera znanja polaznika na završnom ispitu. Provjera se organizuje u istim terminima i sadrži iste zadatke kao kod polaganja ispita kandidata koji slušaju nastavu.

Ako polaznik ne položi ispit u dva redovna roka planirana za završni ispit na modulu, za tu generaciju, polaznik ne može ponovo koristiti pravo priznavanja i polaganja na osnovu priznanja prethodnog učenja.

XI PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Prioritetne oblasti CŽU

Član 35

Upravni odbor i Senat Univerziteta na predlog *tijela nadležnih za CŽU* usvaja vrstu i prioritetne oblasti za realizaciju programa CŽU na period koji nije kraći od jedne studijske godine.

Za studijsku 2012/13 godinu prioritetne oblasti su:

1. **PILOT MODULI** definisani u Odluci o programima CŽU;
2. **Programi CŽU za profesionalno usavršavanje** koji se mogu pripremiti i organizovati u skladu sa postupkom predviđenim ovim pravilima,
3. **Programi CŽU za edukaciju i lični razvoj** koji se mogu pripremiti i organizovati u skladu sa postupkom predviđenim ovim pravilima.

Komisija za CŽU pripremiće potrebnu sistematizaciju i uputstva za vrste programa CŽU u skladu sa praksom na EU univerzitetima koji su adekvatno razvili programe CŽU.

Stupanje na snagu

Član 36

Ova pravila stupaju na snagu danom objavljivanja u Biltenu Univerziteta Crne Gore.

Procedura usvajanja PILOT modula

Član 37

U skladu sa Odlukom o programima cjeloživotnog učenja na Univerzitetu Crne Gore, br. 08-1804, od 11. oktobra 2012, za dva programa:

- **Preventivna fizioterapija**, nosilac Fakultet primijenjene fizioterapije,
- **Turistički animator i organizator događaja**, nosilac Fakultet za turizam i hotelijerstvo,

koji su pripremljeni u sklopu realizacije Tempus Projekta „Razvoj koncepta cjeloživotnog učenja na UCG“, primjeniće se status Pilot programa i usvajanje na Univerzitetu i akreditacija završiti prema pravilima za studijske programe.

Broj: 08-2195

Podgorica, 29.11.2012. godine

SENAT UNIVERZITETA CRNE GORE
Predsjednik
Prof. dr Predrag Miranović

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG, br. 60/03 i Sl.list CG, br. 45/10 i 47/11) i člana 18 stav 1 tačka 3 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 29.11.2012. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr MARINA MIJANOVIĆ-MARKUŠ bira se u akademsko zvanje **redovni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: Automatizacija (osnovne akademske studije, Smjer proizvodno mašinstvo), Mjerenje i kvalitet (osnovne akademske studije, Smjer proizvodno mašinstvo), Digitalno upravljanje (specijalističke studije, Smjer proizvodno mašinstvo) i Roboti (specijalističke studije, Smjer proizvodno mašinstvo) **na Mašinskom fakultetu**.

Broj: 08-2198
Podgorica, 29.11.2012.god. R E K T O R
Prof. dr Predrag Miranović, s.r.

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG, br. 60/03 i Sl.list CG, br. 45/10 i 47/11) i člana 18 stav 1 tačka 3 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 29.11.2012. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr ZORAN VELJOVIĆ bira se u akademsko zvanje **vanredni profesor** za predmete: Digitalni telekomunikacioni sistemi, Optičke

komunikacije i Satelitske komunikacije, **na Elektrotehničkom fakultetu**, na period od pet godina.

Broj: 08-2199
Podgorica, 29.11.2012.god. R E K T O R
Prof. dr Predrag Miranović, s.r.

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG, br. 60/03 i Sl.list CG, br. 45/10 i 47/11) i člana 18 stav 1 tačka 3 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 29.11.2012. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr MARINA RAKOČEVIĆ bira se u akademsko zvanje **vanredni profesor** za predmete: Statika konstrukcija 1 (osnovne studije), Statika konstrukcija 2 (osnovne studije) i Metod konačnih elemenata (specijalističke studije) **na Građevinskom fakultetu**, na period od pet godina.

Broj: 08-2200
Podgorica, 29.11.2012.god. R E K T O R
Prof. dr Predrag Miranović, s.r.

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG, br. 60/03 i Sl.list CG, br. 45/10 i 47/11) i člana 18 stav 1 tačka 3 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 29.11.2012. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Mr JANKO LJUMOVIĆ bira se u akademsko zvanje **vanredni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: Pozorišna produkcija I-VI (osnovne studije) na studijskom programu Produkcija, Savremena pozorišna produkcija I i II (postdiplomske specijalističke studije na studijskom programu Produkcija) i Produkcija I i II na studijskim programima Gluma, Dramaturgija, Režija-podgrupa Pozorišna režija, na Fakultetu dramskih umjetnosti, na period od pet godina.

Broj: 08-2201
Podgorica, 29.11.2012.god. R E K T O R
Prof. dr Predrag Miranović, s.r.

Na osnovu člana 51 Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti (Sl.list CG br. 80/10) i člana 84 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 29.11.2012. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr VUKAJLO GLUŠČEVIĆ bira se u naučno zvanje **naučni saradnik** Univerziteta Crne Gore za oblast Socijalna istorija i socijalna demografija Crne Gore u 20. vijeku, **u Istorijskom institutu**, na period od pet godina.

Broj: 08-2202
Podgorica, 29.11.2012.god. R E K T O R
Prof. dr Predrag Miranović, s.r.

Na osnovu člana 51 Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti (Sl.list CG br. 80/10) i člana 84 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 29.11.2012. godine, donio je

O D L U K U
O IZBORU U ZVANJE

Dr ZVEZDAN FOLIĆ bira se u naučno zvanje **naučni saradnik** Univerziteta Crne Gore za oblast **Istorija Crne Gore u XX vijeku, u Istorijском institutu**, na period od pet godina.

Broj: 08-2203

Podgorica, 29.11.2012.god.

R E K T O R

Prof. dr Predrag Miranović, s.r.

SADRŽAJ:

1. **PRAVILA ZA PROGRAME CJELOŽIVOTNOG UČENJA NA UNIVERZITETU CRNE GORE** 1
2. **ODLUKE SENATA UNIVERZITETA CRNE GORE SA SJEDNICI ODRŽANE 29.11.2012. G.**..... 7